

खण्ड १ — परिचय र समिक्षा

१.१ पृष्ठभूमि

त्रिवेणी गाउँपालिका ५ नं प्रदेश, रोल्पा जिल्ला अन्तरगत रहेको साविकको जुगार, नुवागाउँ,करेटी, बुढागाउँ र गैरीगाउँ गा.वि.स हरू मिलेर बनेको शिवाङखोला, चक्री खोला र गैरीखोला गरी तीन खोलाहरूको सेरोफेरोमा कुल २०५.३९ वर्ग कि.मि क्षेत्रफलमा फैलिएको छ ।संघीयता र परिवर्तित राज्य व्यवस्थालाई जनताको सबै भन्दा नजिक रहेर व्यवहारिक रूपमा अनुभुति गराउने जिम्मेवारी गाउँपालिकाको हो । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ तथा नेपालको संविधान, २०७२ द्वारा प्रदत्त स्थानीय तहको अधिकार र जिम्मावारीहरू मध्ये एक महत्वपूर्ण कार्य गाउँपालिकाको वार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा हो ।

१.२ चालू आर्थिक वर्ष २०७४।०७५ को नीति तथा कार्यक्रमको समिक्षा

(क) आर्थिक क्षेत्रको समिक्षा

- समग्र गाउँपालिकाको आर्थिक मेरुदण्डका रूपमा रहेको कृषि क्षेत्रमा चालू आर्थिक वर्षमा केही सुधारका प्रयासहरू शुरु भएका छन । विभिन्न पकेट क्षेत्रहरूको स्थापना गरिएको छ भने कृषकहरूलाई विभिन्न प्रकारका अनुदानहरूको व्यवस्था गरिएको छ ।
- उर्वर जग्गाहरूमा सिँचाईको अभाव रोक्नका लागि विभिन्न स्थानमा सिँचाईको व्यवस्था गरिएको छ ।
- एक गाउँ एक प्राविधिकहरू मार्फत कृषि तथा पशु सेवा प्राविधिक मार्फत कृषि तथा पशु स्वास्थ्य सेवाको विस्तार गरिएको छ ।
- आधुनिक कृषि औजार, बाखाको खोर तथा भकारो सुधार कार्यक्रम, उन्नत नक्ष सुधार, डेरी सञ्चालन, घाँसको बिउ, जर्सी गाई, बंगुर, कुखुराका तथा बाखा वितरण मार्फत स्थानीय बासिन्दाको आर्थिक सबलीकरणको थालनी गरिएको छ ।
- फलफूल तथा नर्सरी उत्पादनमा आर्थिक अनुदानको व्यवस्था गरिएको छ ।
- विभिन्न संघ संस्थाहरूको साझेदारीमा युवा लक्षित सिपमूलक तालिम सञ्चालन गरिएको छ ।
- गाउँपालिका भित्रका स्थानीय बजारहरूलाई थप व्यवस्थित गराउने प्रयास गरिएको छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्ष:

- कृषि क्षेत्रमा तुलानात्मक रूपमा बजेट वृद्धि गर्नुपर्ने,
- कृषकहरूको उत्पादनलाई बजार सम्म पुर्याउनका लागि गाउँपालिकाबाट थप व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- रोजगारी सिर्जना र गरिवी न्यूनिकरण सम्बन्धी ठोस कदम चालिनु पर्ने देखिन्छ ।
- तुलानात्मक लाभका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आर्थिक विकासमा थप सुधार गर्नुपर्ने,

- पर्यटन विकास सम्बन्धि थप पूर्वाधारहरूको निर्माण गर्नुपर्ने,
- स्थानीय सिप स्रोत र साधानमा आधारित घरेलु उद्योगहरूको स्थापना र स्वरोजगारका अवसर सिर्जना गर्नुपर्ने,

(ख) सामाजिक क्षेत्रको समिक्षा

- प्राविधिक शिक्षाको महत्वलाई आत्मसात गर्दै अरनिको मा.वि नुवागाउँमा कृषि प्राविधिक शिक्षालय स्थापनाका लागि सिटिईभिटी बाट अनुमती प्राप्त गरि प्रक्रिया अघि बढिसकेको छ,
- विद्यालयहरूको भौतिक विकासमा सुधारको थालनी गरिएको छ, साथै सबै विद्यालयहरूबाट विद्यालय सुधार योजना (SIP) प्राप्त गरी सोही अनुसार शैक्षिक क्षेत्रको विकासको शुरुवात गरिएको छ ।
- चा.लू आ.व मा स्वास्थ्य चौकीहरूको भौतिक सुधारको शुरुवात गरिएको छ भने औषधिको पर्याप्त व्यवस्था गरिएको छ,
- गाउँपालिकाको प्रयासमा स्वास्थ्य विभागबाट निशुल्क रूपमा सबै स्वास्थ्य चौकीहरूमा डेलिभरी बेड, हिल चियर, स्ट्रेचर लगायत विभिन्न स्वास्थ्य सामग्रीहरू प्राप्त गरिएको छ जस बाट स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई थप स्रोत साधन युक्त गराइएको छ ।
- स्वास्थ्य चौकीबाट टाढा रहेका स्थानहरूमा गाउँघर क्लिनिकहरूको स्थापना गरी आधारभुत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई थप सहज बनाईएको छ ।
- आगामी आ.व मा ल्याब सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्था गरिएको छ ।
- शिक्षा, स्थानीय आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी कानुनी दस्तावेज तयार गरिएको छ ।
- लक्षित वर्ग आयमूलक कोष स्थापना गरी बालबालिकाहरू लागि १० लाखको अक्षय कोष स्थापना गरिएकोछ भने महिला,दलित, अपाङ्ग, आदिवासी जनजातिहरूलाई बिउपुँजीको व्यवस्था गरिएकोछ ।
- मातृ शिशु मृत्युदरलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि प्रसुती प्रोहोत्सान भत्ताको व्यवस्था गरिएको छ ।
- गाउँघर क्लिनिक स्थापना मार्फत आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच विस्तार गरिएको छ ।
- लक्षित वर्गहरूका लागि विभिन्न क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।
- खानेपानीको समस्यालाई अन्त्य गर्न प्रयास गरिएको छ ।
- जेष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मान तथा विभिन्न कार्यक्रमहरूको व्यवस्था गरिएको छ ।
- सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम मार्फत जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, दलित बालबालिका लगायतका लक्षित वर्गका जनताहरूलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू

- शैक्षिक विकास क्षेत्रमा पर्याप्त बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पिछडिएका वर्गहरूको शसक्तिकरणका लागि थप सुधार गर्नुपर्ने,
- बालविवाह तथा बालश्रम न्यूनिकरणका लागि सामुहिक प्रयासको थालनी गर्नुपर्ने,

(ग) पूर्वाधार क्षेत्र

- विगत लामो समयदेखि सडक यातायातबाट वञ्चित स्थानहरूमा समेत सडक निर्माण तथा स्तरोन्नती को कार्य भएको छ,
- चालू आ.व मा करिब १०० घर परिवारहरूलाई विद्युत सेवा उपलब्ध गराईएको छ भने थप जनतालाई यथाशीघ्र रुपमा विद्युत सेवा उपलब्ध गराउने कार्य निरन्तर रुपमा चलिरहेको छ तत सम्बन्धी आवश्यक विजुलीको पोल, तार तथा ट्रान्समिटर लगायतका सामग्रीहरू उपभोक्ता मार्फत खरिद गर्ने व्यवस्था समेत मिलाईएको छ ।
- शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, बसपार्क, सिंचाइ लगायतका विकासका पूर्वाधारमा लगानी गरिएको छ,
- वडा कार्यालय स्थापनार्थ केही वडा कार्यालयहरूबाट निशुल्क रुपमा जग्गाको व्यवस्था गरिएको छ ।
- विद्युत सेवा विस्तार सँगै सञ्चारको सेवा समेत सुधार भएको छ भने वर्ल्ड लिंक मार्फत गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय का साथै गाउँपालिका भित्रका सात वटै वडा कार्यालयहरू, स्वास्थ्य चौकीहरू तथा मा.वि हरूमा ईन्टरनेट सेवा विस्तारको क्रममा रहेको छ ।
- गाउँपालिकाका रणनितिक महत्वका सडकहरूमा कल्भर्ट निर्माण तथा ह्युमपाईपको माध्यमबाट वर्षायाममा समेत यातायात सुचारू राख्ने प्रयास गरिएको छ,

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू:

- भूउपयोग नीति तथा सडक विकास गुरु योजना निर्माण,
- एकीकृत विकासको थालनी गर्नुपर्ने,
- जथाभावी नयाँ सडक निर्माणको सट्टा रणनितिक महत्व र बढी प्रयोग हुने सडकहरूको स्तरोन्नती,
- सबै र सधैंका लागि सडकको नारा लाई व्यवहारमा उतार्नुपर्ने,

(घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

- विपद व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गरिएको छ र प्राकृतिक तथा मानवजन्य विपदमा परेका जनताहरूलाई आर्थिक सहयोगको व्यवस्था गरिएको छ ।
- फलफूल तथा नर्सरी स्थापनार्थ अनुदानको व्यवस्था गरिएको छ ।
- वर्षायाममा हुन सक्ने बाढी पहिरोको जोखिम न्युनिकरण गर्नका लागि ह्युमपाईप तथा ग्याबिनतार जालीहरूको व्यवस्था गरिएको छ ,

सुधार गर्नुपर्ने पक्ष:

- विपदपूर्वको पूर्व तयारीको व्यवस्था गरिनुपर्दछ,

- भुक्षय तथा बाढी पहिरो, आगलागी तथा डढेलोको जोखिम न्युनिकरणका लागि सचेतनात्मक क्रियालाप सञ्चालन गरिनुपर्ने,
- गत चा.लू आ.व मा वन तथा वातावरण क्षेत्रमा तुलनात्मक रूपमा कम कार्य भएको देखिन्छ जसलाई आगामी आ.व मा सुधार्नुपर्ने,
- वृक्षारोपण, नर्सरी स्थापना लगायत वन तथा वातावरण संरक्षणको कार्यलाई अभियानकै रूपमा चलाईनु पर्दछ,
- विपदको समयमा तत्काल उद्धार गर्नका लागि एकीकृत Rapid Response Team (RRT) को व्यवस्था गरिनु पर्दछ,

(ङ) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

- सबै वडा कार्यालयहरूमा कार्यालय व्यवस्थापन तथा भौतिक सुधारको व्यवस्था गरिएको छ,
- सबै वडा कार्यालयहरू र गाउँ कार्यपालिका कार्यालयका सबै विषयगत शाखाहरूमा समेत कम्प्युटर प्रविधि मार्फत कार्य सञ्चालन गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो बनाइएको छ,
- सेवा प्रवाहलाई थप सहज बनाउनका लागि गाउँ कार्यपालिकाको प्रशासनिक कार्य सञ्चलनार्थ भवनको व्यवस्था गरिएको छ,
- गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय लगायत नजिक रहेका वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य चौकी मा समेत ईन्टरनेट सेवाको शुरुवात गरिएको छ भने बाँकी वडा कार्यालयहरू, स्वास्थ्य चौकीहरू, मा.वि हरूमा ईन्टरनेट सेवा बिस्तारको क्रममा रहेको छ,
- गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय लगायत केही विद्यालयहरूमा विद्युतीय हाजिरीको व्यवस्था गरिएको छ,
- जनताको गुनासो सल्लाह र सुझाव प्राप्त गर्न टोल फ्री नम्बरको व्यवस्था गरिएको छ, गाउँपालिकाको आफ्नै वेबसाईट समेत सञ्चालनमा छ,
- न्यून जनशक्तिको समस्या समाधान गर्नका लागि नियमानुसार करारमा प्राविधिक लगायत अन्य कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन गरिएको छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू:

- चौमासिक रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुपर्ने,
- सुचना प्रविधिको प्रयोगका लागि ईन्टरनेट, ल्याण्डलाईन फोन लगायतको व्यवस्था गरिनुपर्ने,
- भ्रष्टाचार न्युनिकरण तथा सुशासन प्रवर्द्धनका लागि नागरिक चेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने,
- सेवा प्रवाहलाई थप सरल चुस्त र दुरुस्त गराउने उपायहरू खोजिनुपर्दछ,
- कर्मचारीहरूको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

खण्ड २- आ.व २०७५।०७६ को नीति, बजेट तथा कार्यक्रम

२.१ दीर्घकालीन सौच, लक्ष्य, उद्देश्य र अपेक्षित उपलब्धी

दीर्घकालीन सौच

सामाजिक न्याय सहितको आर्थिक विकास, न्यायोचित वितरण सहितको आर्थिक समृद्धि तथा शान्त र समुन्नत गाउँपालिकाको निर्माण गर्ने ।

लक्ष्य

दिगो, एकिकृत र सन्तुलित विकासका माध्यमबाट सम्पूर्ण स्थानीय जनताको जीवन स्तरमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्य

- पूर्वाधार विकासमा जोड दिदै एकीकृत विकास (Integrated Development) को अवधारणलाई अवलम्बन गर्ने,
- आर्थिक र सामाजिक रूपमा पछाडी परेका समुदायलाई विशेष जोड दिई सामाजिक न्यायको विकास गर्ने,
- मौलिक साहित्य, संगित तथा कलाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने,
- प्राकृतिक सौन्दर्य, सरसफाइ र पर्यावरणीय प्रवर्द्धनमा जोड दिने,
- स्थानीय स्रोत साधनहरुको समुचित सदुपयोग गरी लगानीको वातावरण तयार गर्ने,
- पर्यटकीय क्षेत्रको सम्भाव्यता अध्ययन गरी रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने,
- आधुनिकीकरण सहितको कृषि र पशुपालन तथा जडिबुटी उत्पादन, संरक्षण तथा बजारीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

अपेक्षित उपलब्धी:

सिमित स्रोत साधन र बढ्दो जन अपेक्षाका माझ एकै आ.व भित्र पूर्ण रूपमा अपेक्षित परिवर्तन सम्भव नहुन सक्छ तथापी गाउँपालिकाले चालू आ.व २०७५।०७६ मा देहायका उपलब्धीहरु हासिल गरेको हुनेछः

- हाल विद्यमान सडक संजालको प्राथमिकताका आधारमा स्तरोन्नती हुनेछ ।
- स्थानीय बासिन्दाहरुको जीवनस्तरमा गुणात्मक परिवर्तनको प्रयास हुनेछ ।
- विकास निर्माणमा स्थानीय जनताको रचनात्मक सहयोग र सहभागिता वृद्धि हुनेछ ।
- कृषिको आधुनिकरणको माध्यमबाट कृषिमा आत्मनिर्भरताको सृजना हुनेछ ।
- १२ महिना सबै वडामा पुग्ने बाटोमा वर्षभरी नै कुनै प्रकारको अवरोध हुने छैन ।
- सबै वडा कार्यालयहरुबाट Online System बाट प्रशासनिक कार्यहरु सञ्चालन हुनेछ ।
- आधारभूत स्वास्थ्य क्षेत्रमा सबैको समान पहुँच पुग्नेछ ।
- शैक्षिक क्षेत्रको वर्तमान स्थितिमा गुणात्मक सुधार आउनेछ ।
- जनताको चेतनास्तरमा सुधार हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको सम्भाव्यताको सुक्ष्म अध्ययन गरी विकासले नयाँ गति लिनेछ ।

- बालमैत्री, अपाङ्ग मैत्री गाउँपालिका बन्नेछ ।
- व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- स्वरोजगार तथा युवा रोजगारमुखी कार्यक्रम कृषि,पशुपालन, पर्यटन, नर्सरी, मौरी र माछा पालनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- १ घर १ धारा मार्फत सबै जनतालाई सफा र स्वच्छ खानेपानीको सुविधाको पहल हुनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक सम्मान तथा निःशुल्क स्वास्थ्य परिक्षण कार्यक्रम आयोजना गरिनेछ ।
- समग्र गाउँपालिका आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा समुन्नत हुनेछ ।

२.२ वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरू

२.२.१ समग्र नीति तथा आधारहरू:

- नेपालको संविधान, २०७२
- राष्ट्रिय योजना आयोगको मार्गदर्शन,
- नेपालको पन्ध्रौँ पञ्च वर्षिय योजनाले परिलक्षित गरेका अवधारणाहरू,
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४(परिमार्जित),
- नागरिक समाजबाट प्राप्त सुझावहरू,

२.१ क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरू

क) आर्थिक क्षेत्र

- कृषि विकास सम्बन्धी
 - जल, जंगल, उर्वर भूमि, जैविक विविधताका प्राचुर्यताका कारण कृषिलाई पहिलो प्राथमिकता दिई गाउँपालिकाका विभिन्न वडाको माटो, हावापानी, चरन क्षेत्रको पहिचान गरि पशुपालन, तरकारी, माछापालन, फलफूल खेति, मौरीपालन, कुखुरापालन आदि पकेट क्षेत्रको विकास गरिनेछ ।
 - परम्परागत निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई क्रमशः व्यवसायिकरण र आधुनिकिकरणद्वारा विस्थापित गरिनेछ ।
 - 'जनताको उत्पादन गाउँपालिकाको योगदान कार्यक्रम' मार्फत कृषकहरूलाई बिउ,मल,कृषि औजार लगायत विभिन्न प्रकारका कृषि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
 - व्यवसायिक खेती तथा नगदेबाली प्रवर्द्धन गर्ने आयोजनाहरू संचालन गरी कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धनका माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्ने नीति लिईनेछ ।
 - खाद्यान्नको पर्याप्त उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरी खाद्यान्नमा आत्मनिर्भरताका साथै खाद्य सुरक्षामा टेवा पुर्याइनेछ ।

- निर्यातयोग्य एवं उच्च मूल्यका कृषिजन्य बालि/वस्तुहरूको उत्पादन प्रवर्द्धन गरी आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने नीति अख्तियार गरिनेछ ।
- कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिका लागि विकसित प्रविधिहरूको प्रचार प्रसार र प्राविधिक सेवा सर्वसुलभ रूपमा प्रदान गरि कृषकहरूलाई कृषि विकास गर्न सक्षम बनाइनेछ ।
- कृषि तथा पशुमा व्यवसायिकरण, बजारीकरण र सामाजिक सम्मानको वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- कृषक र कृषि पेशाको सम्मान गर्दै हरेक वर्ष गाउँपालिकाभित्रका १ जना उत्कृष्ट कृषक वा कृषि समुहलाई **उत्कृष्ट कृषक सम्मान पुरस्कारको** व्यवस्था गरिनेछ ।
- खेती योग्य जमिनमा हुने प्लटिङ कार्य वा बस्ती निर्माण कार्यलाई निरुत्साहित पार्ने नीति लिइनेछ ।
- हाम्रा **रैथाने बिउ** विजनहरूलाई संरक्षण गर्नका लागि विशेष जोड दिइनेछ ।
- कृषि तथा पशु विकासमा कृषक समुह/समिति/सहकारी/गैरसरकारी संस्था र स्थानीय सरोकारवालाहरूसँग साझेदारी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

➤ पर्यटन सम्बन्धी

- पर्यटनलाई गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको आधारका रूपमा विकास गर्नका लागि पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धी पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ ।
- त्रिवेणी-७ तिलामा निर्माणाधिन **युद्ध संग्राहलय** को प्रचार प्रसार गर्दै आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूलाई लक्षित गरी गाउँपालिका भित्र होमस्टे सञ्चालनको थालनी गरिनेछ ।
- अगला पहाड र हरिया वनजंगलहरूमा ट्रेकिङ तथा जैविक पर्यटन विकासको सम्भाव्यता खोजि गरिनेछ ।

➤ उद्योग, उद्यमशिलता तथा सहकारीता सम्बन्धी

- स्थानीय साधनस्रोत र थोरै लगानीमा सञ्चालन गर्न सकिने घरेलु उद्योग सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
- औद्योगिक विकास बिनाको आर्थिक समुन्नति असम्भव हुने हुदा गाउँपालिकाले आगामी आ.व बाट नै यस सम्बन्धी ठोस प्रयास शुरु गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालित विभिन्न फर्निचर, ग्लिल, पोल्ट्री फर्म व्यवसायलाई थप व्यवस्थित गराइनेछ ।
- सामुहिक रूपमा सञ्चालित भई स्थानीय स्तरमा रोजगारी प्रदान गर्ने घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रोहोत्सान गर्न गाउँपालिकाले उद्योग विकास अनुदानको व्यवस्था गर्नेछ ।
- गाउँपालिकाको औद्योगिक विकासलाई सुदृढीकरण गर्नका लागि औद्योगिक विकास रणनीति निर्माण गरी लागू गरिनेछ ।
- हाउस वयरिड, कपाल काट्ने, सिकर्मी, डकर्मी सिलाइ कटाइ जस्ता थोरै लगानीमा सञ्चालन गर्न सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरी स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गरिनेछ ।

- गाउँपालिका भित्र रहेका सहकारीहरूलाई थप व्यवस्थित र सुदृढीकरण गरिनेछ ।

ख) सामाजिक क्षेत्र

शिक्षा सम्बन्धी

- शिक्षामा लगानी सुनौलो विहानी कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिका भित्रका विद्यालयहरूको अवस्थामा सुधार ल्याई शैक्षिक गुणस्तरमा वृद्धि गरिनुका साथै गरिब र जेहेन्दार विद्यार्थीलाई छात्रावृत्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- टोल टोलमा बालविकास केन्द्र स्थापना गर्ने तथा उत्कृष्ट नतिजाका साथ धेरै विद्यार्थी उत्तिर्ण गराउने विद्यालयलाई गाउँपालिकाले प्रोहोत्सान स्वरूप आर्थिक तथा भौतिक सहयोग उपलब्ध गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- फरक क्षमताका बालबालिकाका साथै बालमैत्री तथा छात्रामैत्री विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने गरी विद्यालयहरूको भौतिक संरचनाहरूमा क्रमशः सुधार गरिनेछ ।
- कमजोर आर्थिक स्थितिकै कारण शिक्षाको अवसर बाट वञ्चित हुनुपर्ने स्थितिलाई अन्त्य गर्नका लागि विशेष पहल गरिनेछ ।
- शिक्षा क्षेत्रमा कार्य गर्ने गैरसरकारी संघसंस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय गरी यस गाउँपालिकाको शैक्षिक विकासमा एकीकृत कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सुचना प्रविधिको वर्तमान युगलाई मध्यनजर गर्दै शिक्षा क्षेत्रमा आधुनिकीकरण गर्दै समय सापेक्ष बनाउनका लागि सबै विद्यालयहरूमा क्रमशः विद्युत विस्तार गरी कम्प्युटर र प्रोजेक्टरका माध्यमद्वारा शिक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- दलित, महिला, आदिवासी जनजाती एवं सिमान्तकृत वर्गलाई शैक्षिक अवसरहरूको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- एस. ई. ई. लगायत विभिन्न तहमा गाउँपालिकाबाट सर्वोत्कृष्ट नतिजा ल्याउने छात्र छात्राहरूलाई सम्मान गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको शिक्षा क्षेत्रमा विशेष योगदान पुर्याउने शिक्षक, शिक्षिकाहरूलाई दिर्घ सेवा सम्मान पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आ.वि. हरूको हकमा कक्षा ८ को परीक्षाको नतिजा र मा. वि. हरूको हकमा एस.ई.ई. परीक्षाको नतिजाका साथै विद्यालयको समग्र शैक्षिक वातावरण तथा व्यवस्थापन लगायतका आधारमा मूल्याङ्कन गरी हरेक वर्ष **School Of the Year** का रूपमा सम्मान तथा पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको समग्र शैक्षिक विकासका लागि नीजि क्षेत्र, गैसस लगायत सम्पूर्ण सरोकारवाल निकायसँग सहकार्य गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको शैक्षिक क्षेत्रमा थप सुधार ल्याउनका लागि गाउँपालिका शिक्षा सुधार रणनीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
-

स्वास्थ्य सम्बन्धी

- आधारभूत स्वास्थ्य नागरिकको मौलिक हकका रूपमा रहेकाले स्वास्थ्य चौकी, औषधालय, निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सेवालार्ई नियमित र पहुँचयोग्य तुल्याईनेछ ।
- महिलाहरूको पाठेघर र स्तन क्यान्सर रोकथाम, २ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको पोषण स्थितिमा सुधार लगायत स्वास्थ्य सम्बन्धी पर्याप्त जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र अत्यावश्यक औषधिको वर्षभरी नै अभाव हुन दिईने छैन ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालित सबै बर्थिङ सेन्टरहरूलाई थप साधनस्रोत सम्पन्न र व्यवस्थित बनाइनेछ ।
- विभिन्न सरुवा रोगहरू तथा महामारी रोकथामका निम्ति जनचेतनामूलक कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरूलाई लक्षित गरी एकिकृत विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविरहरूको आयोजना गरिनेछ ।
- असुरक्षित प्रसूतीका कारण हुने मातृ शिशु मृत्युलाई कम गर्नका लागि प्रसूति प्रहोत्सान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- एकीकृत विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरि सबै स्थानीय बासिन्दाहरूलाई लाभान्वित गराईनेछ ।
- विगत लामो समयदेखि गाउँपालिका भित्रका दुर्गम बस्तीहरूमा समेत निरन्तर रूपमा योगदान पुर्याइरहेका स्वास्थ्यकर्मीहरू तथा महिला स्वयं सेविकाहरूलाई सम्मान तथा प्रोहोत्सान भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।

लैङ्गिक समनता तथा सामाजिक समावेशिकरण

- आर्थिक सामाजिक लगायत विभिन्न कारणले जोखिममा रहेका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी १ अक्षयकोषको व्यवस्था गरिनेछ ।
- विभिन्न सरोकारवाला संघसस्थाहरूसँग साझेदारी गरी बालश्रम तथा बाल विवाह उन्मूलन सम्बन्धी ठोस कदम चालिनेछ ।
- सबै किसिमका हिंसाहरू, जातीय तथा लैङ्गिक विभेद, कुप्रथा मुक्त गाउँपालिका निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विपन्न तथा पिछडिएका वर्गका महिलाहरूलाई लक्षित गरी समग्र महिलाहरूको सशक्तिकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- श्रमिक, किसान एकल महिला लगायत विपन्न वर्गका जनताहरूको लागि आयमूलक एवं क्षमता विकास सम्बन्धी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको क्षमता विकास एवं उनिहरूको सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थालार्ई थप प्रभावकारी बनाउदै लैजाने नीति लिईनेछ ।
- निर्णय प्रक्रियामा महिलाहरूको सहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमम संचालन गरी सहभागिताको सुनिश्चितत गरिनेछ ।
- बालबालिका सम्बन्धी बाल क्लब संजाल एवं बालबालिकाको क्षमता विकासका कार्यलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- निर्माण गरिएका वा गरिने सामाजिक एवं भौतिक पूर्वाधारहरूलाई बालबालिका एवं फरक अपाङ्गमैत्री बनाउदै लगिनेछ ।

- जेष्ठ नागरिकहरूको सामाजिक पहिचान, सम्मान एवं सामाजिक सुरक्षामा विशेष जोड दिने नीति लिइनेछ ।
- लक्षित वर्गका लागि संचालन गरिने कार्यक्रमहरूमा सो समुहका सिमित टाठाबाठा व्यक्तिको हालिमुहाली (Elite Capture) निरुत्साहित गरिनेछ ।
- आदिवासी जनजाती, दलित लगायत स्थानीय मौलिक भाषा संस्कृति तथा परम्पराहरूको संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेश सँग पहल गरी जेष्ठ नागरिक आवास स्थापनाको पहल गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोग र समन्वयमा सुरक्षित छाना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि कदम चालिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

- गाउँपालिकाको सबै घरहरूमा सफा र स्वच्छ खानेपानीको सहज पहुँचको आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- पूर्ण सरसफाई सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति कार्यान्वयनको व्यवस्था गरिनेछ साथै सरसफाइको क्षेत्रमा नमुना गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।
- १ घर १ धाराको नीति लिई क्रमशः लागू गरिनेछ ।
- पूर्ण सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गरिनुका साथै गाउँपालिका अन्तरगतका सहरोन्मुख क्षेत्रहरूमा आवश्यकतानुसार डस्टबिन तथा सार्वजनिक शौचालयहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्वच्छ एवं गुणस्तरीय खानेपानीको आपूर्तीलाई व्यवस्थित गर्न पुराना खानेपानी योजनाहरूको दिगो संरक्षण, मुहानको खोजी र संरक्षण गरी पर्याप्त खानेपानीको आपूर्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- परम्परागत रूपमा निर्मित कुवा, ढुंगेधारा, पोखरीहरूको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद विकास

- युवाहरूमा उद्यमशिलताको विकास गर्नका लागि युवा उद्यमशिलता कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- युवा लक्षित सिपमूलक तालिम संचालन गरी स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गर्दै विदेश पलायनको वर्तमान स्थितिमा सुधार ल्याइनेछ ।
- विभिन्न युवा क्लबहरू तथा युवा लक्षित संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै युवाहरूमा नेतृत्व विकासको अवसरहरू प्रदान गरिनेछ ।
- खेलकुदलाई मनोरञ्जन र स्वास्थ्यसँग आवद्ध गरी यसको विकास गरिनेछ साथै गाउँपालिका भित्र रहेका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडीहरूलाई सम्मान र प्रोहोत्सान गरिनेछ ।
- खेलकुद विकासलाई जोड दिँदै गाउँपालिका स्तरी खेलकुद मैदान निर्माण लगायत खेलकुद सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माणको शुरुवात गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा खेलकुद क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनलाई प्रोहोत्साहित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- युवाहरूलाई दुर्व्यसनीबाट मुक्त दिलाउन आवश्यक कदम चालिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न युवा क्लबहरूलाई समाज सुधार तथा विकास कार्यमा आवद्ध गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- 'गाउँपालिकाको विकासमा युवा स्वयं सेवा' कार्यक्रम मार्फत युवाहरूलाई गाउँपालिकाको विकास कार्यमा सहभागि गराईनेछ ।

- युवाहरूलाई उद्यमशिलता तर्फ उन्मुख गराउनका लागि प्रोहोत्सान मूलक कार्यक्रमहरूको व्यवस्था गरिनेछ ।

(ग) पूर्वाधार क्षेत्र

सडक/पूल निर्माण सम्बन्धी

- जथाभावी नयाँ ट्रायाकहरू खोल्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै संचालनमा रहेका सडकहरूको स्तरोन्नती गरी सबै र सधैँका लागि सडक को मूल मर्मलाई आत्मसात गरिनेछ ।
- सडक विकासलाई व्यवस्थित गर्नका लागि गाउँपालिकाको यातायात गुरु योजना निर्माण गरिनेछ ।
- सडक,पुलजस्ता भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा आर्थिक, वातावरणीय, सामाजिक पक्षको मूल्याङ्कन एवं अध्ययनको आधारमा गुणस्तरीय एवं वातावरण मैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको केन्द्र, सदरमुकाम र वडा कार्यालयहरूको सम्पर्क स्तरोन्नतीमा जोड दिइनेछ ।
- भित्री तथा बाहिरी चक्रपथ लगायत गाउँपालिकाका रणनीतिक महत्वका सडकहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ग्रामीण तथा कृषि सडकहरू निर्माण गर्दा स्थानीयस्तरमा हुने कृषि उत्पादनका आधारमा प्राथमिकता दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट निर्मित सडकहरूबाट सडक कर संकलन गरी सडक मर्मत कोषको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सडक लगायत कुनैपनि विकासका पूर्वाधार सम्बन्धी योजनाहरू कार्यन्वयनका चरणमा अनावश्यक विवाद, ढिला सुस्ती र अनियमितता गर्नेहरूलाई निरुत्साहित गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।

उर्जा एवं विद्युतिकरण सम्बन्धी

- त्रिवेणी उज्यालो कार्यक्रम मार्फत आगामी ४ वर्ष भित्र गाउँपालिकाका हरेक घर घरमा विद्युत सेवा पुर्याइनेछ ।
- तत्काल विद्युत सेवा पुर्याउन नसकिने स्थानहरूमा वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।
- जल विद्युत उत्पादन कार्यमा निजी तथा सरकारी सहकार्यको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

सञ्चार

- गाउँपालिकाको सबै स्थानमा सञ्चारको सुविधा पुर्याउनका लागि दुर संचार सेवा प्रदायक निकायहरू सँग आवश्यक समन्वय गरी गाउँपालिका भित्र रहेका टेलिकम टावरहरूलाई थप प्रभावकारी बनाइनुका साथै अत्यावश्यक स्थानमा टावर थप गर्नका लागि पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रलाई आधार मानेर पत्रकारिता गर्ने पत्रकारहरूलाई सम्मान गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालित एफ एम रेडियो लगायत छापामा माध्यमबाट सूचना प्रसारण गर्ने संघसंस्थाहरूलाई आवश्यकतानुसार सहयोग गरिनेछ ।
- सबै संचार माध्यम सँग समदुरीको नीति अख्तियार गरिनेछ ।
- लाईनफोन तथा इन्टरनेट सेवा विस्तारका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

(घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

- स्थानीय जनताको सहभागिताको माध्यमबाट वनको संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन तथा संस्थागत सुदृढीकरण गरी दैनिक जनजीवनमा आवश्यक वन पैदवारको सुलभ आपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ,
- गाउँपालिका भित्र बढिरहेको डढेलोबाट वनजंगलमा पुग्ने क्षती न्यूनिकरणमा विशेष जोड दिइनेछ,
- नर्सरी उत्पादनका साथै खाली पर्ति जग्गामा उपभोक्ता समुह, विद्यालय परिवार, र नागरिक समाज मार्फत वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई गाउँपालिकाको अभियानका रूपमा निरन्तरता दिईनुका साथै वन्यजन्तु चोरी शिकारीको नियन्त्रण गरिनेछ ।
- लोपोन्मुख वनस्पति र वन्यजन्तुहरूको पहिचान, संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ,
- भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यमा तत्काल कार्य अघि बढाइनेछ,
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा वातावरण संरक्षणमा टेवा पुर्‍याउने कार्यक्रमलाई जोड दिईनेछ,
- प्राकृतिक वा मानवद्वारा सिर्जित विपदका कारण गाउँपालिकाभित्रका जनताहरूलाई तत्काल आर्थिक सहायता प्रदान गर्नका लागि विपद व्यवस्थापन कोषमा थप रकमको व्यवस्था गरिनेछ,
- भूकम्प लगायतका विभिन्न प्राकृतिक विपदका क्रममा प्रयोग गर्न सकिने गाउँपालिका भित्रका सुरक्षित स्थलहरूको पूर्व पहिचान गरी सबैलाई जानकारी गराईनेछ,
- विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूसँग सहकार्य गरि विपद पूर्वको पुर्व तयारी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउनका लागि विद्यालयहरूमा तत सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ,
- विपदको समयमा तत्काल उद्धार गर्नका लागि गाउँपालिका स्तरीय एकीकृत **Rapid Response Team (RRT)** को व्यवस्था गरिनेछ,

ड) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

- गाउँपालिका भित्रका सबै सार्वजनिक सेवा प्रदायक निकायहरूमा (First Come First Serve) को नीति अवलम्बन गरिनेछ,
- सेवा प्रवाहमा सुचना तथा संचार प्रविधि (ICT) को प्रयोग मार्फत सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई थप छिटो छरितो र सहज बनाईनेछ,
- भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशिलताको नीति लिई पारदर्शिता, जवाफदेहिता, र सुशासन वृद्धिको लागि प्रबन्ध मिलाईनेछ,
- सेवा प्रवाहमा जेष्ठ नागरिक, फरक क्षमताका व्यक्तिहरू, महिला तथा बालबालिकाहरूलाई प्राथमिकता दिईनेछ,
- गाउँपालिकाबाट सम्पादन हुने कार्यहरूलाई नियमानुसार सार्वजनिक गर्दै सार्वजनिक सुनुवाईलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ,
- सबै वडा कार्यालयबाट online System बाट प्रशासनिक सेवा प्रवाहको थालनी गरिनेछ,
- पञ्जीकरण, जिन्सी व्यवस्थापन, लेखा लगायत सँग सम्बन्धित कार्यहरूलाई थप व्यवस्थित बनाउनका लागि विभिन्न Software तथा Application हरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कर्मचारीहरूलाई सेवा प्रवाह सम्बन्धी विभिन्न तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कर्चारीहरूको मनोबल उच्च राख्नका लागि हरेक वर्ष उत्कृष्ट कर्मचारी सम्मान कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- जनउत्तरदायी, पारदर्शी, निष्पक्ष र नतिजामुखी प्रशासन निर्माण गरिनेछ।

- शिक्षा, स्वास्थ्य, पशु स्वास्थ्य लगाय गाउँपालिका बाट प्रवाह गरिने सेवाहरूलाई जनताको घर दैलो सम्म पुर्याउन यथासम्भव एकीकृत घुम्ती सेवा शिविरको आयोजना गरिनेछ।

अन्य क्षेत्रहरू सम्बन्धी

सुरक्षा व्यवस्थापन

- गाउँपालिकाको सुरक्षा व्यवस्थापनलाई थप मजबुत गराईनेछ,
- गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा प्रहरी चौकीको व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ,
- गाउँपालिका भित्र शान्ति सुव्यवस्थ कायम गर्न जिल्ला र गाउँपालिका भित्रका सबै सुरक्षा निकायहरू सँग समुचित समन्वय कायम गरिनेछ

निजी तथा गैसस सम्बन्धी

- गाउँपालिकाको विभिन्न क्षेत्रहरूमा विकास गर्नका लागि निजी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।
- निजी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरूको क्रियाकलापलाप थप व्यवस्थित गर्दै आवश्यक सहयोग र समन्वय गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्र सँग रहेको पुँजीलाई गाउँपालिका भित्र परिचालन गर्ने वातावरण निर्माण गरिनु का साथै सामाजिक उत्तरदायित्व (Social Corporate Responsibility) बहन तर्फ उन्मुख गराईनेछ ।